

25 LET DELA JAMARSKEGA KLUBA »ŽELEZNIČAR« V ALPSKEM PODZEMLJU

ANDREJ KRANJC

Letos praznuje JK »Železničar« 25-letnico svojega obstoja. Klub je bil 24 let pod okriljem PD »Železničar« kot jamarska sekcija, v minulem letu pa je postal samostojna organizacija. Zaradi takega organizacijskega okvira in »planinske tradicije« je klub velik del svojega dela posvetil raziskavam alpskega podzemlja.

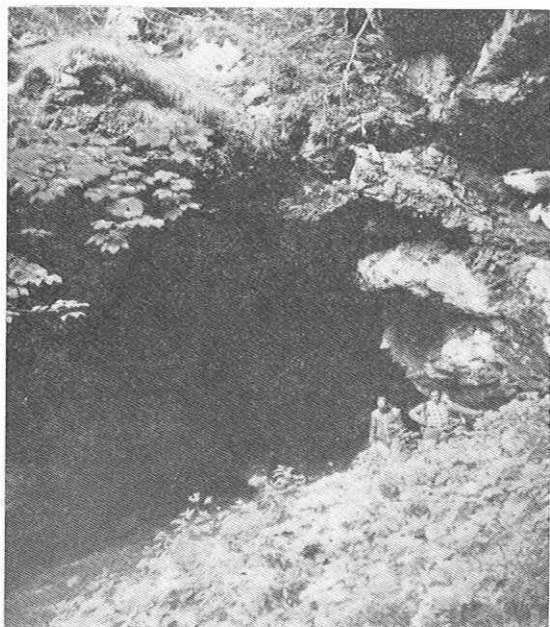
V tem svetu so člani kluba odkrili, raziskali oziroma sodelovali pri raziskavah — 270 kraških jam in brezen. To je dobra tretjina vsem jam, kar jih je registriranih v naših Alpah (stanje sredi leta 1979). To pomeni, da so člani JK »Železničar«, ki po številu niti ne dosega 10 % vseh jamarjev v okviru Jamarske zveze Slovenije, v teh 25 letih pripomogli k raziskavi ene tretjine naših alpskih jam.

Klub je raziskoval po večjem delu slovenskega alpskega ozemlja, od Kanina in Soške doline na zahodu, do Savinjske doline na vzhodu, od Pece na severu do Menine in Spodnjih Bohinjskih gora na jugu. Najbolj podrobno pa so jamarji »Železničarja« raziskovali na ozemlju Triglavskega narodnega parka, v širši okolici Bohinja. V vznožju Pece, v Zgornji Savinjski dolini in po Mozirskih planinah pa je kot jamar deloval neutrudni Dušan Novak.

Ni mogoče podrobneje navajati teh 270 jam. Omenim naj le največje oziroma najpomembnejše: v Kaninskem pogorju so naši člani sodelovali pri prodiranju v velikanski kraški izvir slapa Boke, sodelovali so pri raziskavah najdaljše jugoslovanske jame — Pološke jame, odkrili in raziskovali najglobljo jugoslovansko jamo — Brezno pri gamsovi glavici. Naj omenim še 4000. registrirano jamo — Brezno pod Debelim vrhom, Jamo v Kofcah na Veliki planini, Erjavčevo jamo v Savinjski dolini in Golerjev pekel pod Olševo — vse spadajo med globlje in daljše alpske oziroma slovenske jame.

Pri raziskovanju alpskega podzemlja torej klub nima deleža zgolj v količini, ampak se pohvali lahko tudi s kakovostjo opravljenega dela.

Alpski kras je na splošno zanimiv kot poseben tip krasa, pomemben pa je s speleološkega gledišča. Narava tega krasa je taka, ker »... Gore s svojo vertikalno razvitostjo omogočajo veliko denivelacijo podzemeljskih sistemov. Za razvoj teh sistemov je kombinacija snežne odeje in pokrova iz prsti optimalna. Vsi ti pogoji so združeni v sredogorjih zmernege pasu: v naših Alpah pas škrapelj ustreza zoni velikih brezen, pas

Spodmol pod Vodičnim vrhom —
pribežališče gamsov
Foto A. Kranjc

vrtáč (že pod zgornjo gozdno mejo) pa zoni jamskih rovov«, kot to razlaga francoski krasoslovec Ph. Renault v svoji knjigi o nastanku jam (1970).

Alpski kras je tudi v svetovnem merilu bolj pomemben, kot pa bi lahko sklepali le po obsegu njegove površine. V alpskem podzemlju je najgloblja jama na svetu — brezno Pierre — St. Martin v Pirenejih s 1332 m globine — ter ena najdaljših jam, okoli 130 km dolga Hölloch. Po podatkih iz leta 1977 je na svetu 32 jam, globljih od 700 m — vse so v gorovjih alpskega tipa. Podobno je v jugoslovanskem oziroma slovenskem merilu: najgloblja jugoslovanska jama — 760 m globoko Brezno pri gamsovi glavici — ter najdaljša in druga najgloblja jugoslovanska jama — Pološka jama — ležita v alpskem svetu.

Glavni pomen slovenskega alpskega krasa je torej v tem, da vsebuje izredno velike kraške jame, tako glede globine, dolžine in prostornine. Da še zdaleč nismo odkrili oziroma raziskali vseh največjih jam v naših Alpah, nam potrjujejo številni dokazi in vedno nova odkritja. V naših Alpah je danes znanih 30 jam, globljih od 100 m in pri raziskavah devetih izmed njih so sodelovali tudi člani »Železničarja«.

Pomembno je tudi dejstvo, da so v našem alpskem krasu še neodkrita in neraziskane jame. Naš alpski svet obsega okoli 1760 km² oziroma 20 % površine vsega slovenskega krasa. V alpskem krasu je registriranih 776 (16 %) jam in brezen. Delež jam in brezen torej ne ustreza deležu površine. Po trenutnem stanju pride na slovenskem krasu povprečno 0,55 jame/km², v alpskem krasu pa le 0,44. Iz konkretnih raziskav pa je razvidno, da je ponekod v naših Alpah številčna gostota jam zelo velika, prek 55 jam/km² (Hribarice, deli Komne, Kriških in Kaninskih podov), zato lahko domnevamo, da je alpski kras slabše raziskan. Izmed 25 jamarških klubov v Sloveniji, se jih 7 speleološko udeležuje tudi v Alpah in menim, da bi moral »Železničar«, čeprav ni več pod okriljem planinskega društva, ostati zvest svojim tradicijam.

Posebne težave pri raziskovanju jam visoko v Alpah so:

— raziskovanje velikih jam in globokih brezen, često v posebej zahtevnih pogojih (nizke temperature, sneg in led),

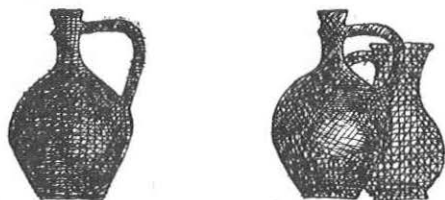
— odkrivanje in raziskovanje novih jam.

V prvem primeru gre za speleo-tehnične probleme, ki so v alpskem podzemlju še potencirani. Da s primerno izurjenostjo in tehniko lahko dosežemo izjemne uspehe, je najboljši dokaz teden dni trajajoče prečenje Brezna pri gamsovi glavici, kar sta opravila samo dva jamarja. Prav od tehnike so v veliki meri odvisne same raziskave, rekordi in predvsem varnost človeka, zato mora biti tehnika uvodno poglavje v raziskavah alpskega podzemlja in bi ji morali posvečati vso pozornost.

Pri rednem iskanju in raziskovanju novih jam v Alpah pa je glavna težava organizacijsko-dokumentarne narave. Organizacijski problem sestavlja organiziranje ozemlja (omejitev in razdelitev), organiziranje skupin in samega poteka dela. Vprašanje dokumentacije obsega lokacijo objekta, ustrezen zapisnik, končno obdelavo in objavo zbranega gradiva.

Po mojem mnenju je zadnje vprašanje najbolj pereče, saj danes ni dela slovenskih Alp, ki bi bil s speleološkega gledišča res ustrezno pregledan in bi imel urejene podatke. Na prvi pogled je videti celo kot nesmisel: čim bolj podrobno je neko področje raziskano, tem težje se je tam znati in več je dvomov glede dokumentacije. Pri tem niso najvažnejši subjektivni, pač pa objektivni razlogi: organizacija raziskav, ki je v ostalih predelih našega krasa bolj ali manj zadovoljiva, v visokogorskih razmerah često odpove ali vsaj močno šepa — torej je temu vzrok v posebnostih alpskega krasa. Doslej smo temu vprašanju posvečali razmeroma malo pozornosti, zato ta problem podčrtujem, kajti raziskovalno delo, ki ni dokumentirano, pomeni toliko, kot da ni bilo opravljeno. Tudi če obiskujemo jame zgolj zaradi športnih nagibov, moramo o obisku napraviti ustrezen zapis, da športni dosežek lahko upoštevamo.

Za zaključek: 25-letno delo kluba »Železničar« v alpskem podzemlju me najbolj spominja na rek: »Iz malega raste veliko.« Čeprav sem sam član tega kluba že dobrih 20 let, nisem nikoli opazil, da smo kaj dosti prispevali k raziskavam alpskega ozemlja — toda če zdaj pogledam nazaj, na 270 raziskanih alpskih jam in na 73 objav o alpskem krasu, vidim, da je bilo opravljenega veliko dela!

Risal B. Viid